

Jaroslavas Melnikas

Paryžiaus dienoraštis

● *Gentillesse*, arba savigarbos paslaptis

Prancūzai taip priprato, kad juos per dieną dvidešimt ar trisdešimt kartų (o gal ir visus penkiasdešimt) pavadina ponis arba ponu, kad jie tokie ir jaučiasi. Ir tai ne iškošia pro dantis, o pasako su tam tikru – tegul gal kiek ir suvaidintu – jausmu. Dažnai – maloniai šypsodamiesi.

Vadina dėl to, kad jei to nedarysi – pas tave į kavinę prancūzai nevaikščios ir tu bankrutuos. Jie nueis ten, kur pasijaus poniomis ir ponais.

● Kodėl Vilniuje nemokamai nedalinami prancūziški batonai

Šiandien Paryžius mane ir vėl nustebino. Užėjau į *boulangerie* (bulanžri), kurioje dažniausiai rytas perku batoną, ir *boulangier* (bulanžė, parduotuvės-kepyklos pardavėjas, o neretai ir savininkas) padavė man du prancūziškus batonus. Daviau jam penkiasdešimt eurų. „Ne, aš neturiu gražos, – pasakė bulanžė. – Bet tai nesvarbu. Imkite taip sau, o kitą sykį grąžinsit.“ Negalėjau patikėti savo ausimis. Juk galėjau išeiti ir daugiau niekada negrįžti.

● Pašto ženklai, vargšai, skvervai: kodėl Lietuvoje niekas negalvoja apie intymias uždaras zonas

Kai gyveni svetimoje šalyje, neretai erzina smulkmenos. Širyt nusprendžiau išsiųsti laišką į Lietuvą, tačiau pašte nebuvo vokų. Reikia pirkti dešimties vokų pakuotę (kainuoja dvidešimt eurų – septyniasdešimt litų!). Bet man reikalingas tik vienas. Vieno nėra. Galbūt yra kitame pašte. Galbūt prekybos centre. Kitame pašte taip pat neradau, o prekybos centruose (apėjau tris) nebuvo. Tai irgi Prancūzija.

Turiny

19 psl.

Pratarmė

23 psl.

1. Iš prancūzų mokytis mylėti save (2009)

24 psl.

● **Kodėl Lietuva yra posovietinė erdvė**

Ar iš tiesų esame posovietinė erdvė? Kai sėdausi į lėktuvą Vilniuje, Lietuvoje pylė šlykštus lietus. Paryžiuje ryškiai švietė saulė. Kaip gera gyventi Prancūzijoje, kur visuomet šviečia saulė, ir kaip blogai amžinai lietingoje Lietuvoje. Čia kartoju daugelio lietuvių, kurie visaip juodina savo tėvynę, kai tik ją palieka, logiką.

29 psl.

● **Iš prancūzų mokytis mylėti save**

Krizės Prancūzijoje nėra – t. y. ji yra, bet jos nėra prancūzų smegenyse. Niekas iš politikų nerekomendavo uždrausti vartoti žodį „krizė“ kiekviename žingsnyje, kaip kad buvo mėginta Lietuvoje. Vengimas vartoti žodžius, turinčius neigiamos energetikos, susijęs su prancūzų kultūra.

34 psl.

● **Prancūziški kodai, arba kerinti melo migla**

Vakar mačiau, kaip prancūzai kovoja su įžūlumu – vaizdelis mane sukretė.

38 psl.

● **Pašto ženklai, vargšai, skvervai: kodėl Lietuvoje niekas negalvoja apie intymias uždaras zonas**

Kai gyveni svetimoje šalyje, neretai erzina smulkmenos. Širyt nusprendžiau išsiųsti laišką į Lietuvą, tačiau pašte nebuvo vokų. Reikia pirkti dešimties vokų pakuotę (kainuoja dvidešimt eurų – septyniasdešimt litų!). Bet man reikalingas tik vienas. Vieno nėra. Galbūt yra kitame pašte. Galbūt prekybos centre. Kitame pašte irgi neradau, o prekybos centruose (apėjau tris) nebuvo. Tai taip pat Prancūzija.

42 psl.

● **Tualetai-automatai, higieniniai paketai ir dėjimas ponais**

Stebina, kiek daug Prancūzijoje išradimų, gerinančių gyvenimo patogumą. Pavyzdžiui, šiemet Paryžiuje įrengia naujus nemokamus tualetus-automatus tiesiog gatvėse. Seniau į tokį tualetą nepatekdavo dienos šviesa – beveik kiekvienas tokiam tualete užsidaręs žmogus patiria klaustrofobijos priepuolį. Dabar lubos permatomos, užlietos dienos šviesos. Kada Lietuvoje visi tualetai bus nemokami ir tokio pat lygio? Valstybė privalo gerbti gamtinius poreikius – ne kiekvienas žmogus turi pinigų brangiam tualetui. Ką tokiu atveju jam daryti? Prancūzija kompensuoja netgi higieninių paketų kainą, ir tai teisinga. Kodėl moterys turėtų tuštinti savo pinigines, kitaip nei vyrai, kurių fiziologija nereikalauja higieninių paketų?

46 psl.

● **Trumpai apie lietuvišką ir prancūzišką rasizmą**

Lietuvoje užpuolami kitų rasių atstovai, vengiama tamsiaodžių sportininkų, dainininkų. Viena mano pažįstama vilnietė, pamačiusi gatvėje juodaodę merginą, pasakė man: „Aš ne rasistė, bet, Dieve mano, – kokia ji vis dėlto juoda! Košmaras!“ O juk mano pažįstama – žmogus su aukštuoju išsilavinimu, mokslų daktarė. Tai ir yra instinktyvusis rasizmas.

50 psl.

● **Kodėl prancūzai gailisi vargšų lietuvių**

Vieną savo straipsnį baigiau teiginiu, kad Lietuva susikūrė kreivą veidrodį, į kurį žiūrint galbūt ir norisi kišti galvą į kilpą. Iš čia, iš Paryžiaus, Lietuvą matai kitaip – ir imdamas pavyzdį iš prancūzų pieši visai teigiamą šalies vaizdą.

54 psl.

● **Pinigų nėra, o restoranuose sėdime**

Netikiu savo ausimis – biudžeto deficitas Prancūzijoje jau šiandien siekia 7 procentus ir toliau didėja. Prancūzija pinigų neturi, bet šiomis dienomis sumažino PVM restoranams nuo 19,5 iki 5 procentų. Dėl to Paryžiaus restoranuose kainos nukrito 10–20 procentų.

58 psl.

● **Lietuviški kompleksai, prancūziški musulmonai ir propaganda**

Vis dėlto šiandien Prancūzijoje kyla klausimas, kaip toli gali nueiti demokratija. Lietuvoje draudžia gėjų paradus, o Prancūzijoje šią vasarą daugiau nei pusšimtis parlamento deputatų palaikė įstatymo projektą dėl draudimo nešioti burką šalies teritorijoje. Burka – tai musulmoniškas apdaras, visiškai užden-giantis moters kūną: veidą, liemenį, rankas, kojas.

63 psl.

● **Gėjų paradas Paryžiuje: beprotybės ar laisvės protrūkis?**

Kas iš tiesų yra laisvė? Atšaukiami tam tikri tabu ir pasaulis ima, tegul pusę dienos, eiti iš proto. Man tiesiog labai „pasisekė“ – kartą per metus Paryžiuje būna gėjų paradas ir aš kaip tik tą dieną čia. Maniau, pamatysiu baisius iškrypėlius, o pamačiau klounus. Jausmų nepavadinsi vienareikšmiai. Nuo pasišlykštėjimo ir atmetimo (kai homoseksualai žingsniuoja gatvėmis apnuoginę sėdmenis) iki juoko ir euforijos.

69 psl.

● **Kodėl Vilniuje nemokamai nedalinami prancūziški batonai**

*Šiandien Paryžius mane ir vėl nustebino. Užėjau į *boulangerie* (bulanžri), kurioje dažniausiai rytais perku batoną, ir *boulangier* (bulanžė, parduotuvės-kepyklos*

pardavėjas, o neretai ir savininkas) padavė man du prancūziškus batonus. Daviau jam penkiasdešimt eurų. „Ne, aš neturiu gražos, – pasakė bulanžė. – Bet tai nesvarbu. Imkite taip sau, o kitą sykiį grąžinsit.“ Negalėjau patikėti savo ausimis – neįsivaizduoju to Lietuvoje. Juk galėjau išeiti ir daugiau niekada negrįžti.

73 psl.

● Juodaodžiai su kaukėmis ir lietuvių turistai

Vakar netoli Sen Mišelio (Saint Michel) aikštės, kur gausu egzotiškų restoranėlių, išgirdau lietuvių kalbą. Ėjo lietuvių šeima: vyras, žmona ir trys paaugliai vaikai. Restorano kvieslys kreipėsi į juos: „Ei, jūs lenkai? Rusai? Prašom užėiti!“ Lietuvė nustebusi pasakė vyrui: „Iš kur jis žino, kad mes iš to regiono? Gal dėl to, kad nesišypsoms?“ Ji pataikė tiesiai į dešimtuką.

79 psl.

II. Prancūziškos laimės įminimas (2011)

80 psl.

● Vilniaus oro uostas – ne prastesnis už Paryžiaus

Senokai buvau skridęs lėktuvu ir prisiminiau Vilniaus oro uostą kaip tvarkingą, bet pernelyg jau mažą, senovinio dizaino. Šiandien skrendu į Paryžių, ir mano lėktuvas vėluoja tris valandas. Pirmas mane nustebinęs dalykas – nemokamas belaidis internetas. Tai iškart pavertė mano varginantį penkių valandų laukimą (atvykau į oro uostą dvi valandos prieš skrydį) maloniu laiko leidimu.

Paklauskite – būkime sąžiningi. Sąžiningai kalbėkime apie Lietuvos minusus – bet taip pat sąžiningai ir apie plusus. Nei Frankfurte, nei Helsinkyje, nei Romoje, nei Niujorke, nei Delyje nerasite nemokamo prisijungimo prie interneto. Kalbu apie tuos oro uostus, kuriuose man yra tekę būti.

83 psl.

● Diena apsirengus baltai, arba kodėl Paryžius – visada šventė, o Vilnius ne

Dieną, kai atvykau – liepos 16-ąją, – nuėjau į Dievo Motinos katedrą (Notre-Dame) ir iš karto patekau į kai ką visai neregėto (kiek esu buvęs ar gyvenęs Paryžiuje – nė karto nieko panašaus nesu matęs). Visa milžiniška aikštė priešais

viduramžių bažnyčią miesto centre buvo lygiomis eilėmis užstatyta stalais. Už jų sėdėjo žmonės, nuo galvos iki kojų apsirengę baltai: baltos kelnės, švarkai, suknelės, netgi batai. Ko gero, koks dešimt tūkstančių žmonių – visokiausio amžiaus, abiejų lyčių.

89 psl.

● Gentillesse, arba savigarbos paslaptis

Prancūzai taip priprato, kad juos per dieną dvidešimt ar trisdešimt kartų (o gal ir visus penkiasdešimt) pavadina poniu arba ponu, kad jie tokie ir jaučiasi. Ir tai ne iškošia pro dantis, o pasako su tam tikru – tegul gal kiek ir suvaidintu – jausmu. Dažnai – maloniai šypsodamiesi.

Vadina dėl to, kad jei to nedarysi – pas tave į kavinę prancūzai nevaikščios ir tu bankrutuosi. Jie nueis ten, kur pasijaus poniomis ir ponais.

92 psl.

● Prancūziškas „mano namai – mano tvirtovė“ ir lietuviškas „bendrabitis“

Mūsų dvasinė laisvė susijusi su anonimiškumu. Slėpti nuo visų pašalinių savo koordinatas: telefonų numerius, adresą, buto numerį – šventas dalykas Prancūzijoje. Kam slėpti? O tam, kad jaustumėsi apsaugotas nuo išorės pasaulio, nuo atsitiktinių – kartais negarbingų – žmonių. „Mano namai – mano tvirtovė.“

98 psl.

● Anonimiškumas ir vaidmenys: slėpk savo pasaulį ir vaidink

Kadaise visas žmogaus – ir liaudies, ir karaliaus dvaro – gyvenimas buvo kupinas teatrališkumo, vaidybos. Tai palengvindavo sunkią naštą. Prancūzai sugebėjo išsaugoti tą vaidybą, mes – ne.

Negana to, vaidyba paslepia mus tikruosius, mūsų esmę, mūsų intymų pasaulį. O tai taip pat labai svarbus laisvės faktorius. Pasislėpęs už kaukės, visada jautiesi tvirtesnis: tu, tavo savimeilė, savigarba apsaugoti nuo svetimų strėlių. Tu personažas, o tikroji tavo esybė nepasiekiamą, esi anonimiškas.

103 psl.

● Ar iš tiesų esame keliskart skurdesni už prancūzus?

Šis klausimas ne toks paprastas, kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio. Čia, Lietuvoje, gyvename mitų apie savo skurdą pasaulyje. Pavyzdžiui, sakome,

kad, matuojant prancūziškais atlyginimais, tenykštės sūrių kainos yra mažesnės negu Lietuvoje, bet pamirštame pasakyti, kad mėsa ten kainuoja tris-kart daugiau. Netikite? Pamėginkite užėti į bet kurį prancūzišką prekybos centrą – ten už kilogramą mėsos iš jūsų paprašys ne 12, o mažiausiai 35–40 litų. Sakome, kad drabužiai Lietuvoje brangesni, o pamirštame pasakyti, kad transporto bilietas Paryžiuje (dvi zonos – pats Paryžius) kainuoja 300 litų. Vilniuje triskart mažiau.

109 psl.

● **Oro pagalvė, kurios nėra Lietuvoje: kainos vargšams**

Kitai sakant, Prancūzija leidžia neturtingiems gyventojų sluoksniams gyventi: sukūrė jiems nedidelį asortimentą produktų, prekių, kurie, matuojant jų atlyginimais, kelis kartus pigesni negu mūsų. Daugelis prancūzų, žinoma, nepirks pieno už 60 euro centų nei prancūziško batono už penkiasdešimt, nei vyno už eurą. Bet kas neturi pinigų – tie pirks; ir maistas nebūtinai bus mažiau skanus. Ištiesi gyventojų sluoksniai geria kavą pigiose kavinėse už eurą ir už tiek pat nusiperka knygą. Ir šokoladą už tą patį eurą.

115 psl.

● **Paryžiaus emigrantai, kurie kavinėse nesėdi**

Tai įvairaus amžiaus žmonės, kai kurie jų stovi su šeimomis, vaikais – perparduo-da šampūną, konservus, mobiliuosius telefonus, atsarginius akumulatorius jiems, elementus, lygintuvus ir t. t. Prekės išdėliotos tiesiog ant šaligatvio arba laikomos rankose. Tų žmonių veidų nepavadinsi laimingais, jie iškankinti.

Vos prieš pusvalandį buvau Paryžiaus centre, mačiau visai kitokį, respektabi-lų pasaulį. Ką jie veikia Paryžiuje? Jie čia atvažiavo, kad štai tokiu būdu per dieną užsidirbtų 20 eurų, kurių pakaks šeimai pavalgyti? Ar dėl to vertėjo važiuoti?

122 psl.

● **Būti elgeta Paryžiuje, arba kodėl prancūzai neduoda verkiantiems pinigų**

Vakarėjau garsiąja Rivoli gatve ir sutikau vaikina, prašantį išmaldos. Nedaviau jam nė euro cento. Kai pamatau kaulytoją, norintį mane sugraudinti, nusi-žeminus prašantį išmaldos Paryžiaus centre (dažniausiai jis iš emigrantų), nekrepiau į jį dėmesio. Paprastai jie sėdi tiesiog ant šaligatvio ir verksmingai kalbina praeivius. Dabar ir aš beširdis.

127 psl.

● **Homo sovieticus: nenoriu būti madam!**

Deja, Lietuvoje tai beveik norma: prie jūsų privažiuoja taksi, ir taksistas jums nieko nesako. Nebent paklausia (nežiūrėdamas į jus!), kur važiuoti. Įsivaiz-duoju, kaip tai šokiruoja Vakarų žmogų. Viena mano pažįstama prancūzė, pamenu, piktinosi: „Kokie pikti ir nemandagūs jūsų žmonės, visų veidai rūs-kani – negi jiems sunku nusišypsoti?“ Ar galite įsivaizduoti Vilniaus taksistą, kuris jums nusišypsotų? Aš – ne.

Bet tai dar ne istorijos pabaiga. Aš, ką tik grįžęs iš Paryžiaus, nesulaukiau taksistui nepasakęs „Laba diena“ (pripratau prie prancūziško mandagumo). Čia manęs laukė dar vienas šaltas dušas: taksistas man neatsakė! Neblogai, tiesa?

131 psl.

III. Paryžiaus magijos paslaptys (2012)

132 psl.

● **Kodėl Paryžius visada šventė: garsai**

Tai gi, Paryžiaus žavesys susideda iš daugelio dalykų, bet ar ne muzika yra tos fejeriškos atmosferos siela? Įsivaizduokime nebylį Paryžių, pripildytą tik va-riklių burzgesio ir vis skriejančių pro šalį gaisrinių ir policijos mašinų sirenų (irgi neatsiejama prancūzų sostinės dalis).

Kažkada skaičiau knygą apie garsinį miesto žemėlapi. Pasirodo, egzistuo-ja iš anksto sukuriami miesto garsų planai! Esu beveik tikras, kad Vilniaus merija apie tokius žemėlapius nėra nė girdėjusi.

140 psl.

● **Kodėl Paryžius visada šventė: šviesa**

Įsivaizduokime naktinį Paryžių nugrimzdusį tamsoje, ir jo žavesys išnyks kaip dūmas. Paryžius – tai šviesa ir grožis. Aukštieji aristokratijos sluoksniai ka-daise buvo vadinami *beau monde* – „gražusis pasaulis“, o prancūzų karaliaus dvarą kopijavę rusų aristokratai vadino aukštuomenę *svet* – „šviesa“. Mat aris-tokratai negailėjo žvakių, intuityviai suvokdami ryšį tarp pakilaus tonuso, dva-sinės būklės ir šviesos kiekio.

147 psl.

● **Automatikos patogumas Paryžiuje ir mechaninis talonų žymėjimas Vilniuje**

O kaip atrodo gražiosios Vilniaus moterys, sukančios apie stulpą kone namų darbo cilindrą su surašytu troleibusų ir autobusų tvarkaraščiu? Cilindras ilgas, moterų ūgis – įvairus, ir kartais jos turi susilenkti, kad įžiūrėtų miniatiūrinius skaičius. O tai irgi savigarbos problema. Kaip žmogus gali save gerbti, jei valdžia iš esmės štai taip iš jo tyčiojasi? Prancūzai jau seniai būtų pradėję piktintis. Neįsivaizduoju kokios madam ar mesjė, kurie Paryžiaus ar kokio kito didelio miesto centre sukėtų tuos cilindrus ir susilenkę dvilinki bandytų išsiaiškinti, kada gi atvažiuos autobusas.

Visai nedaug trūksta, kad Lietuva būtų panaši į Prancūziją. Pakaktų, kad elektroninė informacija apie artimiausio autobuso atvykimą šviestų po stotelės stogeliu žmogaus akių lygmenyje.

152 psl.

● **Erotinis Paryžius: žaismas su tabu ir laisvės dvasia**

Kadangi man teko laimėti pagyventi Kliši bulvare (Boulevard de Clichy), noriu papasakoti apie savo išpūdžius. Kodėl sutikau gyventi tokiam rajone? Pirma, pakanka dešimties minučių pėsčiomis, kad atsidurtum Monmartro kalvos viršuje. Antra, norėjau pažinti kiek kitokią Paryžių. Trečia, jei manote, kad tai Sodoma ir Gomora, kad ten vien tik sekso reikmenų parduotuvės ir jus puolančios prostitutės, tai labai klystate.

Paryžius provokuoja – be to jis būtų ne Paryžius. Bet provokuoja visiškai kitaip. Jis balansuoja ties to, kas leistina, riba, subtiliai jausdamas saiką.

162 psl.

● **Kodėl lietuviškos kavinės nepanašios į Paryžiaus**

Ši tema mane jau seniai jaudina, nes gyvenant Vilniuje norisi jaustis kaip Paryžiuje. Deja, tai ne visuomet pavyksta. Ir ne dėl to, kad lietuviškos kavinės ne tokios jaukios.

Sėdžiu kavinėje Sen Mišelio bulvare ir mėginu sulyginti tą atmosferą su kavinėmis Vilniuje. Juk daugelis lietuviškų kavinių originalesnės ir net jaunesnės už tipiškas Paryžiaus. Tai ko gi joms trūksta?

167 psl.

● **Paryžiaus troleibusai ir prancūziška savigarba: niekas jūsų neauklėja**

Paryžiaus transporte niekas nemoko žmonių (cituoju diktoriaus nurodymus) „užleisti vietą seniems ir neįgaliesiems“, „pasizymėti bilietą“, „iš anksto pri-eiti prie durų“. Nes tokie pamokymai paverčia suaugusiuosius vaikais. SSRS paversdavo suaugusįjį vaiku: pati Sovietų valstybė imdavosi tėvo ir motinos vaidmens. Iš čia – sovietinių ir posovietinių žmonių infantilizmas.

Prancūzijoje niekas nesiima smulkmeniškai globoti žmogaus. Nes smulkmeniška globa – nelaisvės požymis. Ar visais esame laisvi Lietuvoje?

172 psl.

● **Iki, gerasis Paryžiau, – sveika, blogoji Lietuva?**

Rytoj turiu išvykti – atsisveikinu su Paryžiumi. Ko aš tikiuosi iš Lietuvos? Labiausiai man trūks prancūziško mandagumo. Oro uoste mane pasitiks paniurę, nesišypsantys darbuotojų veidai. Ir taksistas visą kelią bus pasipūtęs. Užmokėsiu jam keliais litais daugiau, o jis man (beveik esu tuo tikras) nepasakys nė ačiū. Vilniuje man nebebus taip paprasta pasijusti mesjė. Net sumokėjęs penkiasdešimt litų už pietus negaliu būti tikras, kad mane pavadins ponu ir, man išeinant, nusišypsoję palinkės geros dienos. Net jei paliksiu arbatpinigių. Ir tikrai trisysyk nepadėkos, kaip dėkodavo Paryžiuje kiekvieną kartą, kai pirkdavau vieną prancūzišką batoną ar puodelį kavos.

Diena apsirengus baltai, arba kodėl Paryžius – visada šventė, o Vilnius ne

Po to, kai internete pasirodė kai kurie mano straipsniai iš „Paryžiaus dienoraščio“, praėjo dveji metai – ir štai aš vėl kurį laiką gyvensiu Paryžiuje. Ar verta vėl rašyti apie šį miestą? Iš naujo lyginti Prancūziją ir Lietuvą? Neverta, jei susiduri tik su tuo, kas pažįstama. Verta – jei tau atsiveria naujos pusės, kyla naujų minčių.

Paryžius po mano gimtojo miesto Lvovo ir tiek pat gimtojo Vilniaus – trečias man gimtasis miestas, kur aš visada jaučiausi ir jaučiuosi gerai. Kur slypi paslaptis? Kiekvieną kartą, atvykęs į Prancūzijos sostinę, galvoji: kuo gi ji gali nustebinti? Ir kas kartą tave sukrečia, kad Paryžius, nors ir iki kaulų smegenų pažįstamas, – vis tiek nenuspėjamas, todėl magiškas miestas. Gal todėl, kad jis atviras? Daugialypis? Įsimylėjęs naujoves?

Šįkart gyvenu Penktajame Paryžiaus *arrondissement* (kvartale) – ir, kaip ir anksčiau, kai gyvenau prie Senos Segjė (Seguier) gatvėje, mane stebina šio miesto architektų sugebėjimas šalia judrių bulvarų ir prospektų sukurti tylos ir ramybės zonas. Ką tikėjai gana triukšmingu ir pilnu žmonių Sen Žermeno (Saint-Germain) bulvaru, o vos pasuki į pirmą pasitaikiusią gatvelę, ir tu jau visai kitoje dimensijoje: žmonių beveik nėra, triukšmingo bulvaro garsai išnyko už senovinių namų sienų (tik retkarčiais iš toli pasigirsta, kaip kaukdama pravažiuoja *ambulance*, greitoji pagalba), o vienišoje *boulangerie* (ten parduodama šviežiai iškepta duona, batonai, bandelės) viso labo trys pirkėjai. Galima neabejoti, kad tai vietiniai gyventojai iš kaimyninių namų. Kas gi pirks ilgą traškų prancūzišką batoną, Prancūzijos ir prancūzų simbolį, ir vešis jį namo per visą miestą, jei ten, kur gyveni, ant kampo visada yra sava, lygiai tokia pati *boulangerie*?

O negi Vilniuje nėra tylos zonų? Yra – visas senamiestis. Tuo Vilnius artimas žmogaus širdžiai. Tačiau čia nerasi paryžietiško kontrasto, o tai jau Vilnių paverčia dideliu kaimu. Niekaip neįmanoma palyginti Sen Žermeno bulvarą ir, tarkim, pačios „triukšmingiausios“ gatvės Vilniaus centre – Gedimino prospekto. Nėra nei tokio transporto srauto, nei daugybės žmonių, pripildančių centrinius Paryžiaus prospektus ir bulvarus (pirmieji aukštai čia priklauso parduotuvėms ir restoranams). Pagal Paryžiaus mastelį Gedimino prospektas ar turistų pamėgta Pilies gatvė – pustuščiai. Šios gatvės tampa šiek tiek panašios į paryžietiškas nebent per Sostinės dienas, kai ten plaukia minios žmonių. O Paryžiuje tiek žmonių centrinėse gatvėse būna kiekvieną dieną.

Gerai tai ar blogai? Aš nežinau. Gyventi galima visur. Netgi atokiame Lietuvos kaime. Ir būti laimingam. Viskas priklauso nuo

žmogaus, nuo to, koks jis, ko jam reikia. Kiek kartų aš jaučiausi laimingas Vilniuje, iš aukštai žiūrėdamas į didingus itališkus jo kupolus ir virš miesto stūksančią Gedimino pilį. Gražus, pasakiškas miestas, šiek tiek nustojęs savo magijos atsiradus Zuoko dangoraižiams. Beje, Monparnase yra vienintelis Paryžiaus senamiesčio centre dangoraižis-dėžė – ir nieko, jis tapo beveik tokiu pačiu miesto simboliu kaip ir Eifelio bokštas.

Ir aš žinau: daugelis vilniečių nė už ką savo miesto neiškeis į jokią kitą. Ir gerai darys. Tačiau man asmeniškai, nepaisant visos mano meilės šiam savotiškai magiškam miestui, neužtenka kontrastų. Ir netikėtumų.

Atsimenu, per Vilniaus dienas centru keliavo muzikantai ant kajakų – trijų keturių metrų aukščio. Ėjo ir dar grojo. Tai buvo netikėtumas, ir iš karto prisiminiau Paryžių. Deja, per visus metus daugiau

nepavyko Vilniuje pamatyti nieko netikėto. Paryžiuje tokių gatvės artistų būna ištikus metus – jų galima sutikti visur. Visa tai nemokamai: smuikininkų ansamblis metro perėjoje, dainininkas metro vagonė, akordeonistas šalia skveriuko, mimas, vaizduojantis nejudančią statulą (statula atgyja ir nusilenkia, kai į skrybėlę įmeti monetą), aikštėje prie Sen Žermen de Prè (Saint-Germain-de-Près) bažnyčios.

Dieną, kai atvykau – liepos 16-ąją, – nuėjau į Dievo Motinos (Notre-Dame) katedrą ir iš karto patekau į kai ką visai neregėto (kiek esu buvęs ir gyvenęs Paryžiuje – nė karto nieko panašaus nesu matęs). Visa milžiniška aikštė priešais viduramžių bažnyčią miesto centre buvo lygiomis eilėmis užstatyta stalais. Už jų sėdėjo žmonės, nuo galvos iki kojų apsirengę baltai: baltos kelnės, švarkai, suknelės, netgi batai. Ko gero, koks dešimt tūkstančių žmonių – visokiausio amžiaus, abiejų lyčių. Vienas šalia kito kelių šimtų metrų ilgio eilėmis sustatyti stalai buvo padengti baltomis staltiesėmis. Ant stalų stovėjo maistas ir buteliai. Žmonės valgė, emocingai bendravo. Kartkartėmis kas nors atsistodavo ir mosikuodamas rankomis imdavo šūkčioti. Ir visi dešimt tūkstančių irgi pakildavo mosikuodami rankomis, kažką rėkavę. Paskui vaisės tęsdavosi.

Kai paklausiau, kas tai, man atsakė, kad tai Baltoji diena. Kiekvienais metais šioje aikštėje susirenka visi norintieji: sąlyga – nuo galvos iki kojų vilkėti baltai, atsinešti kėdę ir sudedamąjį staliuką, užtiesti jį balta staltiese. Maisto ir gėrimų, savaimė suprantama, irgi reikia atsinešti. Žmonės ateina ištisosiomis kompanijomis. O kai kurie poromis.

Užuot kas sau važiavę už miesto ir kiekvienas pats sau organizavęs pikniką.

Įsivaizduokime Katedros aikštę, kurioje sėdi dešimt tūkstančių žmonių. Visi baltai apsirengę. Ir linksminasi. Tačiau linksminasi prancūziškai. Tai ištisas menas – serviruoti stalą, valgyti, kalbėti įdomiomis temomis, šypsotis, juoktis (ne garsiai), būti mandagiam,

kultūringam. Taip taip – priešais mane buvo tipiška vidurinioji tikrų prancūzų klasė, vadinamieji buržua, be kurių Prancūzija – ne Prancūzija.

Iš karto pasakysiu: visi tie dešimt tūkstančių prie Dievo Motinos katedros atrodė gana snobiškai (balta spalva, įprotis laikytis pasitempus, šiek tiek suvaidintas džiaugsmingumas). Kokio nors Panevėžio gyventojų akimis žiūrėti – tai kažkoks kvailas, beprasmiškas spektaklis. Suaugę žmonės „volioja durnių“.

O negi geriau – nebūti buržua, niekuo nesidėti, o kokioj tamsioj skylėj panevėžietiška gerti alų? Arba kas sau kiurksoti prie televizoriaus, žiūrėti nesibaigiančius šou ir dusti nuo sėdėjimo tarp keturių sienų ir „siaubingo gyvenimo Lietuvoje“? Tai padarykite jį nesiaubingą! Tai juk taip paprasta.

Esu įsitikinęs: šią šventę paryžiečiai susigalvojo patys – čia pilna tokių savanoriškų organizacijų. Juolab kad „Facebook“ laikais paskleisti informaciją nieko nekainuoja. Tai ne valdžia už juos viską sugalvojo (valdžia tiesiog geranoriškai padėjo ir tautai išskyrė centrinę aikštę). O paryžiečiai – tokie žmonės, kurie lengvai atsiliepia į viską, kas nauja, netikėta. Ypač jeigu tai dar ir estetiška, primena spektaklį, tai yra šventiška (nes šventė, gera nuotaika – neatskiriami nuo vaidybos).

Argi problema pinigai? Daugelis vilniečių savaitgalį išvyksta į gamtą – su šeima, nedidele kompanija. Tačiau nėra tautos jausmo. O prancūzai turi ir šimtatūkstantines manifestacijas, ir dešimttūkstantines vaišes. Kai aš paklausiau: „O kokia šio renginio idėja?“, manęs nelabai suprato. „O kam idėja? Idėja – pajusti laisvę.“ Įskaitant ir laisvę nuo idėjų. Ar mes kada nors galėsime tokie tapti? Ir ar reikia mums to? Spręsti mums.

Jaroslavas Melnikas – rašytojas, literatūros kritikas, filosofas. Jo knygos, išleistos Lietuvoje ir už jos ribų, sulaukė gerų lietuvių ir užsienio kritikų atsiliepimų. Romanas „Les Parias d’Eden“ („Išguitieji iš Edeno“) pasirodė prancūzų kalba vienoje didžiausių Prancūzijos leidyklų. Dirbo *Laimos* ir *Moters* redakcijose, ilgai bendradarbiavo su prancūzų žurnalu *ELLE*.

Lietuvos rašytojų sąjungos narys nuo 1989 metų.

Rašytojo kūryba versta į anglų, prancūzų, vokiečių, italų, rusų, ukrainiečių, rumunų, kroatų ir kt. kalbas.

2008 m. gavo Jurgio Kunčino literatūrinę premiją, 2009 m. – pirmąją premiją už geriausią metų apsakymą. Jau ne kartą literatūrologai jo knygas priskyrė prie kūrybingiausių metų knygų. Jos du kartus buvo išrinktos į Metų knygos penketuką (2007 m. – „Pasaulio pabaiga“, 2009 m. – „Tolima erdvė“). 2011 m. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas įtraukė knygą „Kelias į rojų“ į kūrybingiausių 2010 m. knygų dvyluktuką, tais pačiais metais ši knyga nominuota Europos literatūrinei premijai (*Le prix du livre européen*).

2012 m. geriausi tekstai iš knygų „Rojalio kambarys“ ir „Pasaulio pabaiga“ pasirodė rinkinyje ukrainiečių kalba „Skambink man, kalbėk su manimi“, kuris nominuotas 2012 m. Metų knygai Ukrainoje.

Gyventi prancūziškai

Gyvendamas Paryžiuje, galvoju apie Vilnių. Gyvendamas Vilniuje, galvoju apie Paryžių.

Norėčiau, kad Vilniuje atsirastų daugiau magijos, kad jis būtų amžina šventė – kaip Paryžius.

Kaip tai padaryti?

Paryžiaus magija kuriama genialiai paprastai. Gyventi prancūziškai – tai būti laimingam.

Man regis, supratau, kur slypi prancūzų laimės paslaptis. Noriu pasidalinti šiuo žinojimu su skaitytojais.

Jaroslavas Melnikas

www.almalittera.lt

Tapkite Knygų klubo nariu!

- Nemokamas knygų katalogas kiekvieną ketvirtį
- Naujausias ir populiariausias knygos • Ypatingi pasiūlymai
- Knygų pristatymas į namus, darbovietę ar paštą

www.knyguklubas.lt